

1043 (27)

0-16

K34/120

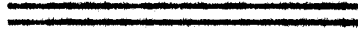
E Motubatsi

1/42 ^b/_cKGAOGANYE B O G A R E LETLAKALA

- 855 Naa ge mokgōmana Mogase a adimile lesome la magadi go Ramaube, a mohlaang a di lefa ga go tsomēgē bana ba kgomo tšee? 2222
- 856 A monna ge a na le morwaye a ka belāšela?.... 2223-2224
- 857 Naa ge ngwetšhi e sa kwane le lapa-bogadi go dirwa bjang? 2225-2227
- 858 Ditokêlō tša mamoratwe wa kgoši ke dife? ... 2229-2231
- 859 Naa kgoši e mpsha e swanetše go bōna setopo sa kgoši ye hwilego? 2232
- 860 Ke dife diruiwa tšee sa lotwego ke molaō wa Sepedi? 2233-2234
- 861 Keng se phêthwagō pōnagalō ya mathōmō go bjaana bja kgoši? 2235-2238
- 862 A bahumagadi ba kgoši ba na le medirō e mentšhi go fetiša batho fēla, goba batho ka moka? 2239-2240
- 863 Ka marupi ā Manapjane 2241
- 864 Monyalwa a ka hlahlofiwa bokgarebe? 2242-2243
- 865 A go a ratega go ba mosadi wa monna wa basadi ba bantšhi? 2244-2246
- 866 A basadi ba monna ba swanetše go dirišana bjang? 2247-2250
- 867 A basadi ba monna ba atiša go tšewa kgorong etee? 2251-2253
- 868 A mosadi a ka ba yo mogolo ka go rata ga monna? 2254-2255
- 869 A bagabo mosadi ba ka rata morwedi wa bona madulo a itšegō? 2256

KGAOGANYO B O G A R E LETLAKALA

870	A tshêkô e ka leswa ge basekišani ba kwana?	2257
871	Lekgôtle, bakgôma goba kgoši ba ithutile bjang se lego molaô?	2258-2259
872	Segopotšo sa borrawešu go ditlogolwana Marota	2260-2263
873	Ke mang yo a nalego tókêlô ya go bitša pitšo goba lekgôtle?	2264-2266

Naa ge mokgōmana Mogase adimile lesome la magadi go Ramaube, a mohlaang a di lefa, ga go tsomēgē bana ba kgomo tše?

Putšhišo ye, Hlabirwa ā Phaahle, e tsene ka garegare ga mokgwa le molaō wa Bapedipedi ba Lellelateng; ge go be go sa thêlêgwa ke bona borakgolokhukhu kgōrō ya Marota e be e tlo dula e sekiša dithakalampane.

Molaō woo, wa go belešana le phumulamašuwana, baa bora-kgolo ba o kwele ge ba sa le gae Mogokgomeng Tubatse selete se sa agilwe; ge kgoši Mašileagatiše gomme yo mokgōmana Mojaludi o adima kgomo; go swana le mokgōmana Phethedi Mojaludi go Thorometšane ll gomme le mohlang di bolêlwa ka thepong ge mositsana Mamanyake a hlanoga kgoši Sekhukhune ll ga se a ke a tsoma mamane a dikgomo, o tsumile fêla palo ya kgomo tšewo tswee! Ke ge mokgōmana Phethedi Mojaludi Phethedi a tlo iša morwedi - monyanana elego mohumagatšana Sebataladi gore e be seantlō; lehono o re belegetše dipharagahla tša masogana ke barwa Morwamotšhe Sekhukhune. Ka mokgwa le molaō wa Sepedi, ge magadi a adimile(sic), a fo bušwa ka tekanyo ela ya pele; leihlō ka leihlō goba motho ka motho goba kgomo ka kgomo, rena Babinanoko - mamane go tsongwa a mafiša esego magadi.

1043

K34/120

H

2223

Kgaoganyō 856

A monna ge a na le morwaye, a tšeya matšo a kgaitšedi
a senya, aa morwaye a ka belašla?

Putšhišo ye, ke sehlako ke matiša leētō, ge re be re ekwa kgorobanna, ge phapang ya monna le mogatšagwe ba orišana mefêgō a kgōrō ka bala (la) pelaêlō ya lesogana, ga le re molomo k'o semiša kaye; a ke tlo fo dula ke robala ka mathuding? A nna bogōpē ga bo nthone, bagwēra baka ba tlogetše go itiša dikgorwaneng; a ka moswane ke tlo ra mang ka re mphe meetse? A mmame yēna e tlo fele e le mogwera tšhilo le lwalwa, le moēta wa meetse hloogong?

Kgōrōbanna-kgwathii! Tona e tlo re šidiwe Marota, le mo kwele morwa wa lena Babinanoko; o re nkahloleng goba nkgafeng ge ke se wa lena.

Ka ge re kile ra kwa borrawešu ge ba thabile gomme go laodišwa molaō wa tlhāgō ya segagabobona, ge išita diphōfōlō le dinonyana di nalego tlhāgō ya tšona, di bopilwe bothakga gomme motho yēna a felwego molaō gore o se ke wa kgwatha letswêlê la kgaitšedi ya gago - bohōla!

2224

Tlaka! Tama! Naa yo morwago le yo mogatšaaage, ba rereša gore wene o išitše matiakathoka a yo morwedi wa gago le sefifi? Monatee! Re neêlê mohlaala kgōrō e di šale morago, o di lle o re pōō ye e tlo fagola ke mang? Ka gore mphaka wa go fagola e be e le matšo a yo kgaitšedi, nea(neya) kgōrō ye e go fagolêlê pōō ye ya morwedi wa Moukanwe; lemoga Thobejane! O wa di bona dikgōrō tše ka moka ga di fahletše ka malapa a masogana, ba nyala barwedi ba Sekwati le Phala ka matšō a dikgaitšedi tša bona. Kgōrō ye ga e rutlulle, aowā!

Selôpê: Wena .....ge kgwedi ye i(sic) dula matlapa goba mohlaang e binêla tšhwene, o tlee mo kgorong go bega ge yo morwago a boni mmutla o letše(robetše); o se ke wa phošiša letšatši lewo. Ariye o gapa magadi awo fawo o a utilego ntshe; gomme wene o nkga kgomo, go hlatswa bohloa bjoo bja gago; kgomo ye ya bohloa e fihle fa kgorobanna ye ka moswane; ge letšatši le re phašaa mola patogeng ya thaba Tsokatlou.

Molaô woo: wa tlišeletšwa ke kgoši Sekhukhune wa bobedi ka ngwaga wa 1925 ge a nyadiša mellotima mohumagatšana Mphetšhe (Mpetše) a neêla taêlô go basadi le barwa ba gagwê gore lapa lefe le lefe sešaana sa tlatswa la sôna ge kgaitšedi ya sôna e nyetšwe, ka kgomo goba sehuswane, a etotêlê ka boyêna le go itišetša gore ka mabakanyana a tenyalêlê lešactšana ka tšôna. Le mehleng yeno kgôrô ya kgoši ye, bokgôpô ga bowee, efoba khutšo ga go bakiwe selo; le ge e le molaô le mokgwa wa Babina-noko setšhaba sa Thulare.

Naa ge ngwetšhi e sa kwanê le lapabogadi go dirwa bjang?

Seêma sa putšhišo ye: 'Ke hlapadima ke tšhibogo la Bakwena lewo le Bakgaga ba tshetšego ka lôna.' Goriano ke gore se lebanego malapa a bo masogana le abo methepa.

Tšeanô ya bana ke selo sa bohlokwa kudu, eupja ge thêtê e tsene ka gare ga lapa, bengleago ba dula ba hlonamile, ba sa hlwe ba tseba naa di ka bipiwa bjang ka gore le seolwana

sa Ngwatomorwana sewo se phušolwago ka mesô gomme ka merithi go hwetšwe go bopuletšwe ntloutlo. Monglapa a felêlwê ke manô, ge a lebêlêla ngwako le diphawô, bjale ka ge khuduga e selo sa tapišego go batho ka moka; lr ge nke Ngwatomorwana efoba wa lapa la gagwê fêla kganthe o enetše malapa.

Borrawešu le bommawešu ba be ba fele ba re ge malao-mabe e le a ngwetšhi, go na le mmila otee wa mathômô, ebile seêma sa wôna sesê: 'Tshêhlô mpolaya babogadi ba mphele tšhêmo ke lemê!' Ge dikuduudu di fêhlwa ke mmatswêlê goba mmago lesogana, ba leloko le bagaditšong ba tlo re masobelong, bjaloge, ka ge moreku a sa ethekolle, go tla bitšana ba leloko - boMalome, -rakgadi, -rangwane le bo-mogwakê le dikgaitšedi tšabo lesogana, gwa kgobakwanwa ka lapeng gomme gwa butšhišwa se bakago thêtê ka mo lapeng. Mogologolo o hlabile seêma a re: 'Kgati go konagana ya modiši wa motho, gomme ge e le ya modišakgomo yôna o gôrôga nayô e sa na le ntlha(molodi)'. Ge baleloko ba rarolotše, ibile ba hweditše gabotsebotse, fawo goba sewo thêtê e gokago(sic) ke sôna, ka gore mo go ratago ke thêtê ke moo golego monola wa merôtô ya diruiwa kudu ka mo moroleng wa tšona.

Seolo sa ngwatomorwana ga se tsebiwe mašimoteteng a sôna ka go otatišiša mokwata wa sôna tlase go tletlolo, ke gore mokgwana wa gagwê ngwetšhi goba mokgwana wa ka mo bogadi; gomme le ge dipoledišanô di tsokametše godimo ga mmatswele le ngwetšhi.

Bathekgeletši go phothegatšwa karoganô ya dibešo ka

mo lapeng, go kgōnafatša goba go kaonafatša madudišanō ka mo lapeng, gomme kgobogo ya pitšanapedi ka lapeng ka go bzaala mphoka; sephêthō e be namola hlōlō mollo.

Monna wa bagologolo ba re o kile a bolēla a re: 'Ga se mathōmō ge ke tšwara kgōswa la phaaga, ke tšwere tše ntšhi di ōnala gomme di hlobêgê bōdya'. Ke gore re bile le malapa, basadi ga go kgōnagale go jela pitša e tee ba sa swane ka megopolo le ka leratō ba sa lekane.

Faang ngwetšhi yo lapa la gagwê le mo lebanego e be go kgaola ditshêlê, gomme ra fetoga dikwêrō, bagaditšong ba hwetša nthobana ba fele ba re ba dirile morwedi wa
2227 Bauba tholwane ka lapeng, a go lokolwe ngwana yo, a fiwe lapana la gagwê le tshingwana; pataganō ge batho ba sa orišane mollo ba namolwa ka diferō; se ke mokgwa le molaō wa Sepedi.

Seēma se sengwe sa borakgolokhukhu re kwele borrawešu le bona ba se hlabane ba re: 'Kgomo e ka se amušhi namane ya ye enngwe(sic); gomme se re se bone ka a rena maahlō go bjalo; khutšhišang ditshêlê ka mo lapeng, ga e le gore ke therešo tshwenyo ke ka mmatswale, modiro e tlo pōnagatša.

Tlhokafatšo ya boeketlo ka lapeng, ya ngwetšhi le mmatswala e fedišwa ka go neēla goba thulêla ngwetšhi seferō sa gagwê, ka gore mohlomong dipelaetšanō ke tša megabaru goba mekonanō goba mabošaedi dijong le mesepe-
lwana ya mekgwana. Bjalege, kalafō efoba go neēla Pheladi le Phaahle seferwana sa bona, ba ye ba je tšhilana tša bona

ka kutlwaneng sa bona; le ge e se setlwaedi sa Marota; eupja di raganwa ka malapeng gomme di fo enelwa ke beng ba lapa lewo le meloko ya lōna.

Bomakgolo ba be ba re ngwetšhi ka lapeng ke sephutha-magôlê a lapa gomme re re re khutšhitšhe tša gore ngwetšhi e be maudi ka lapeng, aowa; ngwetšhi ka lapeng ke moholani go dilo ka moka ebile kholofêlô e kgolo e le go tsoša peu ya leloko lekhu: Taba e bjalo ga e be e dihlong le kgobošanô leagong la Babinanoko.

Naa ga e be ditaba dife tše kgoši e boledišane le barwarragwê?

Hlôgôputšhišô ye ke ye engwe ye kgwathilego mokgwa wo mabapi le molaô wa Marota, re bone ebile re kwele re ithutile, ge kgoši e le mophethaleagô, bohlale, maele a mehlā le mabaka a swanetše go ba gōna tihacologanyong ya kgoši ka mehla, ge kgoši e thetšegile mogopolo goba e thabile mmôgô le bomorwaragwe, o na le gōna go ba hlamulêla melao ka mabapi le lehutšo la gagwe go barwedî ba barwarragwe gore methepa ya lena ba swanetše go ba bathibadifata goba mabônê a dilete.

Kgoši Sekhukhune II, e le kgoši ya therešo gomme a rata kudu gore se a eletšago barwarragwe e be se bolokêgago go dikgapetla, ka ngwaga wa 1923 moragô ga pewô ya leswika la sekutlo sa Thorometšane A.M.E. Church, a bolêla boka molaetša go barwarragwe go dutšwe morithing wa lefaô ka lapeng la thopeng(private room) ya morwaye Thulare, a re letlapa lela re bego re beya godimo ga motheô wa kêrêkê, ke molaetša le

segopotšo sa neng le neng gomme le lena ge barwedi ba lena ba nyetšwe dileteng go tlo ba bjalo gomme leloko le ke ke la kgaoga. Layang boitshwaro godimo ga barwedi ba lena, dilete di lehutšong le legolā la kagišanō ka nyalēlanō
 2229 le rena ba pušo ya Thulare; ditšhaba di sa na le lehutšo le legolo la motse woo wa borraweno. Kgoši a boweletša gape a re go ka se tsefele kgōrō ye yaka ge barwa baka gomme barwedi ba bona goba dikgaitšedi tša bona di hlaiwa go bonōgēla metse ya setšhaba sa Thulare; ke botile kgōrō tše: Makweng, Matubeng a Sekhukhune I le a Sekhukhune II le kgōrō ya Mabjaneng a Sekwati I, dikgōrōkgolo tše ke tšona methōō ya pušo ya Babinanoko.

Kgoši ya pušo ya Marota ga e ke e hlōkana le barwarrago yōna. Tshwanēlō ya gagwē ke ge fele ba eletša tša mekgwa le melaō ya kgōrō ya bobona; le ge dipoledišanō tša ditsholwano di fele di tswakanywa mmolelong.

Dikgopotšanō ka badišana ba dikgomo le dihuswane, dipeakanyō tša mešēmo(sic) le megola, mohlomong e letetšego ba tlogo bēlēgwa, maēmō a mahwiti, tirišanō ka mellwane ya go ya ka dikgōrō tša Marota.

Meeletšanong ya kgoši le barwarragwe mogongwe e be ka ditēmēlō tša baPhaša-Phokwane, Malleka, Matjie le Makola goba бага Phōtō le dikgalemēlō tša ge ba bangwe ka dikgorong go sa hlōkōmēlō(sic) ditshwanēlō tša leagō elego dibegō goba mahlakore. Mohlomong le go lemoša ba boifa, gomme ba tliša fano Mošata mahlakore a kgomo tše burilego, ga se molaō wa Sepedi; fa kgorong ye go tlišwa lehlakore la kgomo ye hlabilwego fēla; la kgomo ya bolwetšhi aowaa!

1043

K34/120 10

2230

Kgaoganyo 859

Ditokêlô tša mamoratwe wa kgoši ke dife?

Putšhišo ye, ge mošimane e se wa kgôrô le wa lešika la bagôlôkwane ba Tšate, o ka phunyaphunya wa fahlwa ke polêlô o se wa bôna mebala ya dipitsi(zebras); ka baka lewo ge o tseba gomme wa tlala tlhaologanyo, ithute ka kgôrô diakwane.

Mamoratwe(mamoratwa) ke gore mosadi yo a ratwago kudu ka gare ga basadi ge e le ba nyalo ya motlalô, aowa; putšhišo ye e lebane gabotsana ge e butšhiša ditokêlô: phetolo e re ditokêlô ke tša lapa la gagwe e sego ka malapeng a ba bangwe, gape mamoratwa yowo e ka ba bohlwele ge a ka nokêla monwana ditabeng tša ba leagô ka kgopolwana ya bomamoratwe; meetse a mogobe ga a bilošitše(sic) ke maoto a dikgomo, a tlo sêkêga ka moswane; o gêlêlê mehlape ya diruiwa e sa le kgole go tlo nwa.

2231

Naa mamoratwa wa kgoši o ka mo tseba ge o gahlana le basadi ba kgoši go iwa monyanyeng kuwa ga Phaša? Kgošikgolo ya monna, yo a bego a na le basadi ba masome a mabedi, rena re bone ka Sekhukhune sa bobedi 1903-1943 gomme mamoratwe wa gagwe, o be a fo bônwa ka moaparô woo o swanago le wa bohle basadi ba gagwê, le ge moapeedi wa gagwê a be a tsebja ke mang le mang; le ge e be e se mosadi wa kgomo tša gagwe o be o ka se mo kgethologanye.

Mamoratwe: Lentšu le, mamoratwe, le gôna mmolelong wa Sepedi esego ditoro, poifo godingwana ga lônna ge go ka bônagala mokgwana wo mongwe wa go laetša ka meaparo gore Hunadi, Mante o apešwa tše botsana ke kgoši ga se ka di bôna

ibile di ukametše ke kotsi.

Mamoratwe wa kgoši mohlomong efoba ga e le ka moo ditšhimama di fegilwego ka ntshe, le dinamana tše boletiana a ka apeyêlago ke yewo gomme morwalo wa lehu o rwele hlogong; ka gore basadi le(sic) ke barwedi ba dikgoši le dikgošana.

Karabêlô ya putšhišo ye, ka mosadi yo a bitšwago mamoratwa, e ka fo bolêlwa eupja e ka se šupe morwedi wa mokgômana Bokgobêlô Sekhukhune Sekwati ka monwana, Bauba a ka di gagatlêla; ra itshôla boletše(sic) gomme molato wa tsêna ka seferô sa Ramaube.

Maisimane a re ripetše go nganga kudu ka lentšu le: 'experience', ke lemogile gomme ka hwetša kgoši Sekhukhune II le ge e be e le wa basadi-ba-tlala-kgôrô, eupja mmagwê Thorometšane II, o ile a mo swara ka tsêbê a re lemoga ngwanaka, basadi ba motlalo ke lehu le ka pitšeng: o se ke wa kgêtha ka hlawo; o ba fe ka go lekana gomme ge o ba kôna o ba kônê ka tekanyô e swanago. Go hwetšagala e le le ka baka lewo a sego ake a nêkêla seatla matšong a barwedi.

A kgoši e mpsha e swanetše go bôna setopo sa kgoši ye hwilego?

Borrawešu ba re buditše gore mohlang kgoši Sekwati I a hwile, go be go se na tokêlô ya gore setopo sa gagwe se išiwe badimong kantle ga taêlô ya morwaye Sekhukhune sa pele.

Ke sōna se sa go lemoša mōkgōma Mampuru therešo.

Mōkgwa le molaō wa Sepedi, ga go kgoši ye e ka fologetšwago bahung morwaye yo mogolo a se a bōna sefahlêgō sa tataagwe. Mōkgwa wo ga wa dirêlwa bakgōrō ya Mošate fêla, aowaa!

Ka ngwaga woo 1965, ka lehu la moswaredi Morwamotšhe Washington Sekhukhune Morwamotšhe, kgošana Sekhukhune Thulare o biditšwe go tlo hloboga sefahlêgō sa rangwana-gwê ga se išwa go motswadi le mogolwane badimong. Ka moka ba dikgōrō tša Marota ke molaō wa borrawešu le bagologolo.

Ke dife diruiwa tše sa lotwego ke molaō wa Sepedi?

Dilo tše kgwêlakgwêhlagō mekgweng le melawōng ya Babinanoko, le tlaswêgo ya tšōna ke: mpya, kolobe le kgogo le ngwanamatome(katsekatsē), gomme nkatse yōna ebile e kaonana ka gore e dula le batho ka ngwakong ka baka la mohola wa go bolaya magōtlō. Nkatse ke moholani go dinōga, mašikišiki le diphepheng elego dilo tše gobatšago batho leagong. ibile ka baka leo, la gore ngwanamatome e hwetša go lebêlêlwa le kgopolêlō ya go lōtwa bokaone, le ge ka mabaka mangwe e fetoga ditseetse tša gabo dithuri.

Mpja e na le mehola, ebile go bonagala e le sebatana sa go thuša le go namolêla motho. Mathateng ā tsebalêgago

kudu, eupja e tšwile(sic) ke molaō wa Sepedi, ge e tshetše mollwane ya(sic) leagō ka gore mpja ga e bōtēgē go dilo ka moka. Bjaloge, borrawešū ba re mpja ga išetšwe(sic) molato go mong wa yōna. Ge mong wa yōna a sa e dirēlē lephekō goba sekgōlōkgōthō, polaō ke moputso wa yōna; eupja mmolai a se ke a e latēlēla ka lapeng la mong wa yōna, aowā!

Kolobē: Monna wa go tseba go rēta a re: 'Kolobē refo go ja re go tseba gore o modiro diso'. Monna yo a hloko-metse ebile (a) tsebile sewo elego sōna, senyagare se se tšwile ke molaō wa Sepedi, go fetiša ka moka diruiwa leagong la Babinanoko; ge mosenyetšwa a e bolaille ga go molato.

2234

Makgotla ka moka a dikgōrō tša Marota, o ke ke wa wēla go sekišwana(sic) ka molato wa besenyani bja diruiwa tšewo, elego nkatse, kolobē le mpja; le ge mmolaēlwa a ka ba le ngōngōrēgō a ka ya mo a ratago gomme ga gowe.

Mpja le nkatse di bitšwa melahlalebōya, ka gore matlalō a tšōna ga a dirwe goba tsenywa gare ga dibatana go rokwa mathebong, gomme go be kaomana letlalwana la ngwanamatome; bašimanyana ba šogēlwa makgēswana le mapešana a go bapala dikošana.

Naa diruiwa tše afa di a lewa seleteng sa Babinanoko? Diruiwa di pedi fēla tše di lewago gomme ke tlo go tlhathol-lōlō(sic) tše kopanyana kakudu.

a) Ngwanamatome(nkatse) e kile ya lewa ke bašimane fēla, ba menyaga ye senyane go fihlēla lesome le hlano mehleng ye 1882-1909.

b) Kolobe e kile ya hlaswiwa kudu gomme le mehleng yeno e sa hlaswiwa, eupja ka baka la sekgowa, batho ba bantšhi ba tlwaetše go ija nkafore e a lewa eupja mokgwana o sa tlišitšwe gore ke modiradiso re go ja re go tseba kolobš!

Seemakgōrōrō sa borakgolo se re: 'Nōga ga e latšlšlwē malašng'. Mpja le kolobe di dumeletšwe go bolawa ka gare ga kgōrō ka leagelong, gomme ge e go paletše o se ke wa e rakediša mekgobeng; le ge e go senyeditše tsebiša mong wa yōna gomme e tlo ba molato wa lefišo. Ge e le nkatse yōna e tlo rapšlšlwa(sic) lesolo ka mašolopudi, e bolawe lepešana.

Keng se phethwagō pōnagalō ya mathōmō go bjaana-bja-
kgošī?

Bauba a Ngwatō, e ba tšwanšlō gore go bana ba leagong la Marota, ba ithute tletla(lletla) le mabobo le tlhomphe go bjaanabjakgošī. Ge tšhemanyana le 'nyana e tšwa mahlalagading molaetša wa mathōmō go bana ba leagō la Marota ke tlhōkōmšlō gore ba bohle ba be le tsebō ya bjaanabjakgošī. Ge bana ba selete ba sa laetšwe ngwana goba bana ba kgošī, ka mokgwa le molaš wa Sepedi, ke mokgwana wa go ruta bana lenyatšō gomme lenyatšō lewo ba tlo gola nalo; bjale bogolong bja bōna itliloba mafššla leagong la Marota.

Mokgwa: Se sa rategego go bjaanabjakgošī ke boikgudišo.

Ge ngwana wa ntlokgolo a na le matšêpê a boetsebô kudu, a ka se lôkôlôgane le bagwêra ba gagwê, gape e se be ngwana wa go ngapangapa ba bangwe, a boife go gobatšwa ka bawo ba mo fetago ka diphaaka. Ngwana wa go lebanwa ke bogošî, a tlwaêlê go ethoma ka letôlô, gore go se bonagatšwe boekgudišo go yêna, gomme ge e le tša go laiwa bjaanabjakgošî, o laiwa ke naale(mother). Ge e le tatagwe o fele a gerula gomme ditaêlô tša gagwê e le kgomobanna.

2236

Molaetšo wa mathômô go kgošana ya moroto: Ka mabaka a itšego, ge bohle ba e swanetšego gore ba be mphathô, gomme mo gare ga bona go se na ntlha le thito gore na yo elego phôkgô ya bôna pharephare ke mang, ba tlo laletšana ka sebona gore go be le kgobokanô ya sešoboro yewo phôkgô e swanetšego go ebeya(sic) ka boyona.

Seêma sa mogologolo se re: 'Namane ya pholwana e ya epeya, ga e bewê'. Letšatšî la kgobokanô yewo, le bewa ka thoko gomme le madulo a kopanelong a kgêthwa ke bona beng. Ke gore ka mo gare ga tšhoboro ye, go na le nyatšanô ya bophôkgô, bjalege go swanelegile gore go be phôkgô e tee le balatedi ba gagwê; bolaodi bja bophôkgô bja mašoboro le bjôna bo ba ka mokgwana woo:

a) Motšei wa mong kgomokgati ke phôkgô, ke gore yo a ba fentšego ka serôba goba molodi wa kgati ya moretlwa kotlanong.

b) Moabêlwa wa serope ke molatedi wa gagwê, yo le yêna a fentšego ka moka sephohla a mašoboro a magolo; o bitšwa motšei-wa-serope.

c) Motšei goba moabêlwa letsôgô ke yo a latelago motšei (motšeyi) wa serope.

d) Moabêlwa lešapyane ke yo a latêlago motšei wa letsôgô. Bafenywa ka moka e tlo ngakgathana gomme mafelelong go tlo otšwa(sic) mofenywa yo a bitšwago lekwerwa gore ke morwadi-wa-ditšhidi, yo a fentšwego ke bohle ba moroto wa gagwê o mogolo.

e) Meroto ye ya mašoboro e na diphohlana tše tharô:

1) mašoboro a magolo ba phôkgô le morwadi wa ditšhidi;

2) mašoboro a mekolwane a na le phokgwana; eupja ga ba na tokêlô ya go rweša mofenywa wa bôna ditšhidi;

2237

3) mašobošwana goba mekolwanyane le bona ba na le sephokgwana sa bona, eupja le ge go le bjalo ga ba na tokêlô gore mofenywana wa bona a rwadišwe serotwana sa ditšhitšana.

Kgošana ya moroto wo wa mašoboro ka baka la gore ke yêna sebopa-mphathô, mokgwa wa sebjaanabjakgoši ga a dumêlêlwê ke taêlô gore a phinkgišana le bohle go epakêlêla bophôkgô ka kgoši, e ka ba tlhomphollo e kgolo seleteng sa Babinanoko gomme e ka se phoyokge go ukamêla ke molaô. Gore na yo e lego phôkgô le motšei wa seropê le wa letsôgô gore naa lebaka ibileng ge go tlo dirwa kgobošo le kgobalo e kaakaa ye, go ngwana yo wa kgoši? Ge phôkgô morwa wa Phala le motšei wa serope, ba ka hlatholla maganêlêla a ngwana yo wa mong wa bona, gomme moitharolodi ya ba yêna ka noši, kgotlana e tlo kgalemêla kudu go ngwana yewo gore a se ke a boweletša ngangana a bjalo ke kgobošanô fa motseng wa Babinanoko.

Tlhathollo: Go tlhatholla molaô wa papadi ka kgati ya moretlwa mo leagong la Marota, monna ofe le ofe goba bo-morwarrage kgoši goba banyanana, ge mang le mang a phegêlêla

ka manganga gore kgoši e be e ntšhe lentšu la gore ke fentšwe: aowa! Bauba o ka se phonyokge, o tlo fetoga sebatakomo, ka moka borabanna le masoganadiêpê e tlo ba mabothêla wa fetoga tau, mmele wa gago ya ba marobaroba wa swana le wa selewa ke tshêšlê(sic) goba kwenalegonya e lle mooka.

2238

Mathumaša le ge bothumaša e se bodirišanô kudu ka mabapi le kgati ya moretlwa, efogoba fêla kamogêlê(welcome) ka morotong, bjeanabjakgoši ke sehloro hlôgông(sic) ya mang le mang, yo mongwe le yo mongwe o digêla boikokobetšo le ge e le lethumašana ka tlaasana go mathumaša a magolwanyana.

Ka moka madumediša ga a etšwa merotong ka moka a išwa ka lethêthô go Kubjadi a Hlabirwa a Bauba goba Hlabirwa a Bauba a Hlabirwa a Phaahle. Mokgwa le molaê wa bogôši bja Marota re rutwa ge re etšwa mahlalading.

Ge ba dikgôrô le dikgôrwana ba rutwa tlhacologaryô ya mokgwa wa boikokobetšo, a kgôrôkgolo a yôna go bjang?

Sogana le sa etego: A nke o etelê mohuta wo wa Babinanoko hlemogwa, o dule matsatšinyana o lemoga mokgwa wa tlhomphanô ya bona ka malapeng le dikgorong ka mahlakoreng ka moka banna le basadi. Bjaloge, o re ka ntlokgolo le kgorokgolo gôna go bjang? Bapedi, re gakantšwe thutong ya mangwalô, ra tsebêla ra re kotsee ke selo se fetago, kganthe ra tšhabêla ka mphomeng wa ga Manathamageng go se nago le nthobana ya lerumô la letšatši; eitšego mohlaang re kušuga ka ntshe boetša tšie ra hwetša dilete di agile dikêrêkê le dikolo, bjo bonnyane bo bolaišana kgathola, ka dirupu ka nthaga thuto le melalana ya ka bjookong!

1043

2239

Kgaoganyo 862

K34/120

18

A mahumagadi ba kgoši ba na le modiro e mentšhi go fetiša batho fêla goba batho ka moka?

Go arabêla hlôgôputšhišo ye, e tloge e le yôna ye namolago batho dikgônônô, ka gobane ba bangwe batho ba re ge ba ekwa leina le mošate, ba gopole gore mediro ye ya rena ya dikgôrô le malapa re fiwa ke mošate, gore rena bjaloka banna le basadi, ga re na mediro ya go epatolla ka dikgôrwaneng le malapaneng a rena. **Aowa!** Dišego ga di tšhollêlane, mahumagadi a kgoši le bona ba ngangatletše, mosadi ofe le ofe o re ka lapeng laka le gôna ga e be bokgahlišamaahlô; e re boPhaahle ge ba tsêna ka seferô, e be mahlôntebe.

Mabothakga a makgwai(yi) midutudung le mekgcphô mabatong e be dikgodišapelo, ka gore mahlô wôna ke diala, bjalege, mosadi yo mongwe le yo mongwe, ga go yo a fetago yo mongwe ka mediro. Ga e se fêla basadi bawo malapa bona nkego ke marobalong a dinoko, tšôna di kgobokêlago mauding ka leweng la tšôna e le dijo le kôbô ya bošego, bawo erego ge a beêlane lefaô le mogaditšong wa gagwê, e be ke ngata ya dikgong meketla; bawo erego ga a kunamile(sic) lwaleng letšatši le hlabe godimo ga ntlhohlo ya Tsokatlou a se a lekanya le lefagwana, bawo bana ba bona ba lêlêlago ka dikgobe ka maabane a mang le a mang; bawo banna ba hôna phatana-kgwahle diferwane tša bôna. Bawo e sa lego ba thala moratô temeng, peu e be e topiwe ke dinonyane tše tsebjago tšhilwane, bawo e sa lego ba fegile peu ya maraaka mohlotswaneng legôtlô-boditsi la phura le nkgasana; bawo ba ôrago menotosane sebakeng sa go wôraa motaposane.

2240

1043

K34/120

19

Mosadi goba basadi bawo ba hlwago letšatši ka moka a dikologa temelong a re o kgalegile motsoko, merithi e be e rêtêlêga ntepana tša Batlôkwa, a sa ile kgogišwa motsoko; matšema a be (a) sokologêlê gae(gaye).

Basadi ba bjalo, ke malapa a ilego le boori go swana le monna mang le mang wa sebođu, bawo ba jago ditšhila tša bagwêra ba bôna e sa lego ba kgaola hlaaba kuwa gauteng e le mphathong.

Basadi le bahumagadi a(sic) kgoši ka moka ba lekana ka mediro ya malapa; go fo swana le banna,

2241

Kgaoganyô 863

Ka marupi a Manapjane¹⁾

Morulaganyi, Tšwelopele, 'Private Bag 152, Pretoria';
Mogwahle: Ke kgopêla babadi ba pukwana ye ya rena gore hlemogwa nthušeng ka mabapi le marupi akhwe a Manapjane, fawo mehleng yeno go agilego motse wa kgoši Kotole
Rahlagane Matlala gore batho bawo ba kilego ba dula moo e be e le babina eng? Ba be ba phatlogile go sefe selete Afrika-Borwa?

Naa mehleng yeno - 1968 - ba agile kaye? A kgoši ya bôna ke mang lehono yo a sa phelago? Ka ngwaga wa 1896, nkile ka dula ntshe, ge mokgalabje Petrose Ramotšatši Rantobeng Phala a falaletše gôna; ka baka le moferefere wa mošate wa Marota: go be go sa na le badimo ba kwiwa

dikoša mosegare le bošego. Ditau di sa rōra mo
lehlakanokeng la Motšwakgwêšê.

Tswala hanneng babadi!

E.M.E. Motubatsi

Naboomkoppies 262,
8. Oct. 1968.

-
- 1) Manapjane ke leina la mong wa marupi aa - 1499 A.D.
Ke ge Bapedi ba le nawō dikhubedu fa khwiting ya
Tubatse - ba rêtwa ba re ke baPhaša à Mmanapjane a
Lehōmō.

Kgaoganyō 864(Sep I)

A monyalwa a ka hlahlofiwa bokgarebe?

Putšhišo ye, le ge mekgwa ya dilete e sa fetšwe,
kgōnōnō ka nabaka a mangwē ga e be go senya semelō sa
motho, mekgwa wa kgopolo ya mohuta o bjalo, le ge mo
leagong la Marota go se gwake go kwala phinkgišanō ka
mabapi le mothepe(sic) o utile go tshelwa ke dikgwedi
tša gagwe gomme e le moima: a dirile go ruiša babo dikgomo
le dihuswane. Rena Marota borrawešu le bona ga se ba ke
ba laodiša selo ka mekgwa wa go hlahlofiwa ga kgarebe ge
e nyalwa gore a ke moimana goba aowa!

Se re se kwelego ka borrawešu, ba bego ba se bolabola
dithopana, ke ge kgarebe e lošitšwe, gomme ya re ka baka
la bošaedi le mabogafana a masogana le dikgarebe, mmeletšwe
a thetšana le lesogana le lengwe a ima: mohlomong monyanya
wa nyalanō o se wa phethagala, gōna ga go be motseta wa

tshebedi gore lena ba lapa la morwa wa Ramaube tsebang re paletšwe ke go diša; ngwana o sentše kwano yela ya rena o imile.

Bjalo ba lapa labo Kgoloko ba tlo boledišana selapeng le morwa wa bona, ge kgônagalô e le gôna gomme go se na tlhaswanô ka melokong, ditaba le thato ga di tšwe go lesogana; gomme batswadi ba tlo dira se ratwago ke ngwana wa bona.

2243

Ge lesogana le ka ratabala, nyalanô e senyegile, mothepea owe o gobogile a feta le moimiši wa gagwe; ge eba go kilwe gwa išwang tša dimpho ke lesogana le tlogo ahlola.

Diphiri-katsêna(sic) tša malapa, di fo ba gôna gomme ba leloko labo lesogana le mothepea ba rapêlanê, matiakathôka a tsênê mokgolokwane wa galagala! Gomme se, se dirwa ke bathobatho ba tsebô le kgopolo ya bathobadimo, go swana le bawo ba fogo nyala tshibola e na le ngwana goba babedi. Tše re di kwele ibile le mehleng yeno di sa diragatšwa gomme ke mokgwa wa phethagatšo ya leagô.

Mokgwa le molaô: Mothepea ga o hlahlofiwe, ke moreku o wa ethekolla: go fo hlôkômêlwa mathumaša ga e le ba balotšana la mathômô ga ba tsêna badibaneng(sic) bja tlhapišo ya bjaale, gomme ga tlhatlofo(tlhahlofo) yewo ge e ka phošagatšwa, gomme gwa hwetšagala gore morwedi wa mokgômana Tauijakgomo o tšhilafaditše bodiba molato ke kgomo ya dinaaka.

Ge mothepea o imile gomme mmeeletšhi a sa hlanôgêlê

nyalanō, moimišhi o lefišwa kgomogadi, ke gore kgomo ya tswetšhi; a lefišwa ke batswadi babo kgarebe le babo lesogana ka kwanō - tshuhlō goba tlhafišo ya seala.

Mekgwa e mebotse ya borakgolo, e senya ke mekgwana ya bašimane le basitsana ba mehleng yeno, go lahlilwe boitshwarō ; ke ka baka lewo mabothata a thibilego diferō.

A go a ratega go ba mosadi wa monna wa basadi ba bantšhi?

Yekhwe putšhišo ke swaana ya mošate, yewo ba rego ga o e gapile o ba le molato, gomme le gōna ga o e tlogetše ba re o molato. Bjalo bokaone e be eng Bauba ā Phaahle a Hlabirwa le Pebetse a Phōgōlê a Nape?

Borrawešu le bommawešu re ba kwele ge ba thabile, ge ba hlamula mohola le mathata a go kgobêla bana ba batho, ge monna a tswetšwe ka bošaedi goba e le motho wa go bopêga setho sa lelōtō; gomme a gahlantše basadi ba dithušanyana felo go tee.

Ba gōna basadi ba ratilego kudukudu go nyalwa ke monna wa basadi ba bantšhi; ba gōna basadi ba ratilego go tšewa ke monna o tee gomme monna thato ya gagwe e se bjalo; ere ka baka la ditumo le dikganyōgo a palelwa goba a kgōne.

Ge o butšhiša basadi bagolo ka taba ye, ba bangwe ba re mohola wo mogolo ke gore monna wa basadi ba motlalo, ga a ke a rōbala le tlāla goba dilaō, o fele a širogêla batshwetšhi

gore a se gatlêlê maseanyana.

Gomme se tshwenyago le go senya leago ke mahufana a bagaditšong ka gare ga basadi ba monna o tee, bjalege mahufana akhwe ga a na sehlare; gomme mafêlêlê a wôna ke hlôgô ya motho go išywa badimong; monna wa mphathô wa Makwa a palšlwa ke mahufana a basadi.

2245

Borrawešu ba be ba gana ganigani, ba re go nyaalô ya mosadi o tee ga se selo, monna o ja ditšhila le go tšame a ngwata(sic) maušwa dikgorong tša balata, go swana le batho fêla goba (ba)sepidi, ba re megopo ya monna e e swanetšô go phahlagana kgorong; e sego go ja ka go latswa. Ba ganne ebile ba hwile ba gana ba re 'bašaa! Mosatšana o tee o thubula lekgeswa, a ka se kgônê monna, aowa-owaa!' Ba re re a rata go nyala basadi ka bontšhi, gomme re šitišwa ke go hlôka ditsêška, ge e ka be e be e le kgomo tša matsopa, re ka be re agile dikgôrô tše kgolo tša pônagalô ya bokgômana; e sego seferwana se tee se sa morwa wa Mahlanya.

Bommawešu le bona ba fo etša banna (ba) bona, ba re basadi ba akgolana monna, go dilo ka moka; mosadi yo tee a ka kgônang monna; se rategago go monna ke lelôtô fêla: monna a se ke a kgethologanya basadi ba gagwê le bana ba bona, ka moswane bannyana ba ke methepa ba tlo tšwa dikgomo, bašêmanyana baa ba tlilo mo phutha magôlê; e be banna ba gabô.

"Ketetša serathana, o re ka moswane se nketetše."

2246

Mokgômana Kgetshêpe Ramalau Phala e be e le monna wa maboko, a leka mokgwana wa go pipetša mahufana a basadi, ere mohlaang a tšô kobêla ka mošate, goba ka kgorong efe le efe,

1043

/34/120

24

2246

a bitše ka moka baana ba kgôrô yabo, ba kgobokane fa pele ga gagwe, a tšeye lekôbêla a ba thasaganya.

Mokgalabje yo o be a sa tenwe ke mokgwa wo wa gagwê, bana ba mo tlaetše, ebile nke ke mogoketšhi wa bona le ge bommago ba ile mašemong, a fele a re: 'Re tennwê ke mahufana a nyālô ya motlalô'. Ka baka lewo nyalo ye e patagantše mekgwana e mebedi gomme mekgwana yewo ke bothata; wa pele ke megabaru ya lejo; wa bobedi ke bootswa.

Ngakamere: Matiyê Mamatshiri Makgata e be e le monna wa mphatho wa Makgola a kgošana Kgagudi Sekhukhune Sekwati. Mokgalabje yo o be a bolêla therešo a re: 'Kgobokêlô ye ya basadi ga se molaô, aowaowaa!' Ebile tlhaologanyô ya mogologolo yo a go lemoga tshenyêgô ya basadi, ke ge a katantšha ka kgobokêlô gore mohlomongwe kgônagalô ya bootswa le magafana bja banna bo ka ba kaone, eupja bohlotlolo ke gôna e lego setlwaêlô le bolemala bja banna. Ka baka leo(lewo) nyalo ya motlalo e ka se kgônêgê go fedišwa. Manyalô a nyalanô ya motlalô ga se bohetene, ke tlhâgô ya bontšhi bja ditshaadi gomme dipôô ga di nêê; ke ka baka lewo motho wa monna a gafilego bootswa mohola ka go kgobokêla ditshaadi mmogo gore ke go aga setšhaba. Bootswa le mahufa ga e gôna ngaka, ga e se fêla lehu nga(ka)kgolo ya tšohle tše phelago nameng.

1043

K34/120

25

2247

Kgaoganyo 866 (Serp III)

A basadi ba monna ba swanetše go dirišana bjang?

Mo leagong la segagešu la Marota, re hweditše e le mokgwa o mogolo le go ratega ge basadi ba monna ba fana matsogo go ditirišano ka moka tša malapa a bōna go swana le banna; bjalekago sešma sa mogologolo se boletše sa re: 'Matsōgō mabedi a ratana modirong, eupja go jeng a hloyane ga a ratane'.

Borrawešu le bommawešu re hweditše go se na pheehe le tšhwêlê medirong ya bona, ge ba ferišana nyaako, le bagatša ba bona ba agišana mafawō le go geledišana mabjalwa a mathabo le a manyamiša go swana le ya meriri; banna le basadi ba kgōrō ya Maleka ge ba sa dirišano, kgōrō efe le efe ga go kakêlanō medirong e ke ke ya ba leago nkhōkhō!

Leagong la kgōrō efe le efe rena Babinanoko re swarane ka matsōgō, ke mokgwa le molaō woo borrawešu ba re lailego wōna gomme le mehleng yeno e sa fele e le bolokwane goba selo sa bohlokwa.

Basadi ba kgōrō go adingwana mautswana, go phathêlwana merogo, go hladiêlwana le go tshidišetšwana dipitšana le go tshedišetšwana meruswana; baana ba kgōrō go sa fepišwana ge dinaale di ile kgonyeng goba mašemong.

2248

Go abêlana dijo ke mokgwa wa tlhāgō ya Marota, bojato ke kgobogo e kgolo go rena Babinanoko, gape se tsifišago leago ke ge o hwetša basadi ba ija dijo mmōgō, mokgwa woo ke thuto le molaetša wa kwanō le leratō ka gare ga kgōrō - leina la leratanō le le bitšwa tšhiêlane(tšhiêlane), ke gore motsefêlanō.

Mokgalabje wa gešu, monna wa mphathō wa Makwa a

Morwamotšhe II, mokgōmana Lelau Sekwati Thulare a fele a re: 'Le ge megopo ya disola e ka atafala bjang, ge banna re lekane sebešo, aowa, re ka aletša(sic) tomoi' Mojêlê wa felo go tee, dijo ga di phire, ge motho a ija a nnoši, o tenwa ke dijo. Ke ka baka lewo baššwanyana ba fiwago dijo ka maswi kgamelong e tee e kgolo; go hutšwetšwe ba je ka tlatšê(tlatšhê) dimpa gomme ba nwōnwê.

Ge monna goba mosadi a sa thušano le ba kgōrō yabō, o bonwa malaomabê, o tlo ethweša hlwehlwele medirō wa(sic) gagwê. Seema se sengwe sa borakgolo se lemoša mang le mang se re: 'Mpja di pedi ga di šitwe ke sebatana'.

Mokgwa wa banna le basaai ba leagō la kgōrō e tee, e be e le go bukišana medirō e methatana go swana le meferišano ya nyākō le meagišanō ya diphawō. Ga e le go šoga megašwa(matlalō a dikgomo)(sic). E be e le thušano ka matšema, go swana le go rēma goba (go)kgula mašemo ka go kōkōtana ditšang(mehlare) goba mehlašana yewo e kago se kgōnafatšego balema. Ka baka lewo thuto ya thušano e lego mokgwa wa bohlokwa mo setšhabeng sa Babinanoko; gomme diletana e be koša ya tšwa Mošate malata re a latêla.

2249

Bakgalabje ba gešu ge ba thabile go anegelwana ka tša kgale tša kuwa gaye(gae) Mogokgomeng-Tubatse, ba be ba fele ba re e be efoba kgošana Motodi a bego e re mohlaang a ithumutši, a fo thōma ka go epolla mafata awo a lebanego le seferō sa lapa labo, ge bagabo ba re mothuša(sic) a ba rake. Ke ka fawo ba rego kgoši Thulare I, a bego a fele a re: 'Mo tlogeleng le kwa ga reng, botatago rena ba re buditše ba re moinaludi ke moinudi wa lōna'. Ka kgōnthe

le mohlaang a bušetša moralading, ba tlo fo bona a ketaketa
a sa re Phaahle goba Ngwatō, ntshwariše!

Bjaloge, monna goba mosadi yo a ethakêlêlago
modirwana wa gagwê a noši, o tseba ge a se na tirišana(sic)
le banna goba basadi ba kgôrō ya gabō. Ga išita kgoši
goba timamellō e hlabêla ba leagō mokgoši gomme banna
goba basadi go tšhologelwe sebatakgomo, modiro o fo swana
le dijo, bjalekage ba re kgoši Sekhukhune I o be a roma
mohlanka wa gagwe godimo ga ThabaMosêêgō a re botša Marota
aa nama tše tša morwa'a Thulare k'o lahla kaye? Gomme
bakgalabje le banna le masogana go putukanêlwê Mošate go
lewa dinama. Ga go bowa o bone ba bangwê ba phuthetše
mašuku ka matshelana go iwa magorong a bona. Naa a e be
e le mokgwa o mobe goba madimabê go setšhaba ka bophara?

2250

Ge re sa pokapoketše nopa le pilwana, bjalekage re
kwele ibile re bone ka mählo, nyaalo ya motlalo, go na le
batho bawo e ba lebanego kootse, mabapi le ditaodišo tša
borrawešu tše ba re hlatholletšego; ditshwenyego tša
bomamonyadiwa ge morwedi Kgotutšo a khuparetše leseya ka
diatla: anke o eleletše gore a phefō ya marega e dira
bjang go mmejana o monana wa se swanago le se? Monna wa
mphathō wa Mankwe a kgošana Seraki Sekhukhune Sekwati a re
tše mehleng yeno di kaone, ge o ka be o bone ga go sa agilwe
ka gaye Mosêêgō, e be e le masetlapelo go mosadi wa mamonyadiwa;
mahlatse ke ge tatagwê ge ba sa phela eupja ge ba hwile ke
molahlego wo bōnwago ke badimo.

Mokgomana Sufilankajakgatha(Nkgatho Molōkê Lesufi) e be
(e le) monna wa metlaee, eupja ge e be e le motho yo a sa

tsebego le go bala mangwalô, melaetša ya gagwe mabapi le tšeanô ya motlalô o be a betha kgomo lenāka; ke therešo mpho ya basadi ba bantšhi e na le bawo ba e felwego le kgōnafatšo ya yōna.

Banna ba bantšhi ba lahleditšwe ke mahumo a diruiwa gomme ba hlokile mpho ya tlhaologanyô go diruiwa le tšōna, di na le matšatši a a go phela le go hwa ka malwetšana goba dikômêlêlô tša naga ka baka la tlhōkafalô ya phooka. Mokgomana yo e be e le yo mongwe wa tsebô ya bongakabaloyi kudukudu.

A basadi ba monna ba atiša go tšewa kgorong e tee?

Ye ke engwe putšhišo e bohōkwa, yewo le magoši a mantšhi a Marota e ba paletšego go e phethagatša. Yōna e filo samana mmōgô le seēma sa borakgolokhukhu se rego: 'Moriri o mošweu lehumô, bahu ba hwile ba o duma!'

Seēma se, borrawešu ge ba thabile ba hlabêlêla koša ya moropa ka sōna, le ge re be re sa fowa bosoganeng, meriri e be ititimologa godimo ga hlōgō ya motheeletšhi (audience); ge ka kgonthe bontšhi bja rena re arabêla badimong meriri ya rena e se putsufala.

Seēma se se thekgilwe ke taêlô ya mofiwa wa bogologolo a itšego: 'Godiša tatago le mmago'; o ka ba le moriri o mošweu hlōgōng ya gago.

Mokgwa le molaô wa Sepedi, ga go kgahlanô ge nyalo e bjalo e diragatšwa, gape e dumêga kudukudu. Mokgomana Makwatanyane Sekwati Thulare e le monna wa mphathô wa M(sic) o be a nyetše methepa ye ka kgorong e tee ya Phala-

Matata a Mallega - maina a dikgarêbê tšeo(tšewo) šiaa:-

- 1) mohumagatšana Temana morwedi wa Mamosatiane,
- 2) " Madire " " Nyaku,
- 3) " Ngwanamaleka " Sefeti,
- 4) " Mogorwane " Phôškô.

Mokgômana yo e be e le yo mongwe wa kgatigare go barwa ba Morêna-wa-Khutšo, kgoši Sekwati wa pele, yewo ka moka Majakana a sa mo lebalego neng le neng 'môgô le Dr. Rev. Alex Merenskey.

2252

Yekiwe le yôna ke putšhišo: a basadi ba monna ba fetana bjang ka kgati goba bogolo? Tlhathollo yewo e lego mokgwa le molaô wa Babinanoko, Marota ga ba bêbê sefahlego, bona ba sa swere mokgwa wa tswaalong ya bona kuwa gaye Mogokgomeng Tubatse; go lokologana ga basadi ba monna ofe le ofe, ba leagô la Marota ke ka go nyalwa ka tlhatlamanô: gomme efoba mosadi otee wa kgoši elego timanello wa setšhaba sa bagolokwane-ba-Tšate - dibobo(sic) tša mohlaaka, kahlole ye ge bana ba pôô, ge ba phegišana go bakiwa kgati, therešo ya kgaoganyô ke gore mmagô a latela mang goba a ba pele ga mang?

Timanello le ge e ka gorošwa, diferô tša kgôrô di kgôtlana tša basadi ba kgoši, go ke ke gwa ba le poledišanô, ka gore mong wa setšhaba o gorogile.

Ka di-aga-metse-molaô Maisimane ba rego 'Bye-law', ge monna goba mosadi a na le mekgwana ya meferefišana ya pakêlêlê ya kgati, ke go itshenyetša bokgômana le go šuhla tlhomphêgô ka gare ga madi eno; gomme morago o re bagešu ba ntlhoile. Ka gore tshwenyô ye swanago le yewo e tlo ahlolwa ka molaô wa seêma sa borakgolo se rego: 'Sebatana sa tenwa ke mošima se šuhla bôšya' - gorialo ke gore o tšêša

ditshêlê itšhirugela ga se mathômô ka wene; ba filo
o tlogêla o agilwe o itšano gomme le nankhono o sa
agilwe.

2253

A ke go fe tlhathollo engwe gape mabapi le bjaana-
bjakgoši: ge monna mang le mang a le kgole le kgôôtô
tša tšhwene, naa kgauswi go methepa ya bana ba kgoši,
o tlo be a kgorometšwa keng; methepa ya kgôrô le madi
a bogoši ba abiwa? Naa wene o tlobe o abelwa ke mang,
ge e le gore ke thatô ya mothepa owe mehlôlô! Ge o ka
hwetša morwedi wa kgoši a tšeane le motho fêla, e ka ba
ka baka la go hlaêla boyô bjaleka mohumagatšana Malesêlê
kgaitšedi ya mokgomana Ramphelane Sekhukhune Morwamotšhe.
Mothepa woo, o nyetšwe ke mokgomana Phadime Modingwane
Ntšhabeleng. Le ge morwedi wa kgoši a ka nyalwa ke monna
ofe le ofe, gomme mothepa owe wa hwetša monna yo a na le
basadi ba gagwê ba go nyalwa pele ba le gôna, ga go kgônêgê
gore a ka ba phaya tatelanong ya bôna. Bjale ka ge mothepa
Mmudi wa Sekhukhune I a nyetšwe ke mokgomana Mogase Motubatse
Sekwati gomme go sa kgônagale go kgorometša mothepa Lephepane
morwedi wa mokgomana Mafêfê Thibane Mafiri kgating ya baana
ba gagwê; le ge a tsebagala gore ke morwedi wa kgoši ka
malapa(le ge therešo mothepa woo elego mosadi wa mogolwane
wa Mogase, eupja ka baka la lehu, mokgomana o epeile pele
o re ke mogatšaaagwê gomme efoba megabaru ya maka le go
hweletša 'ina la mogolwane).

A mosadi a ka ba yo mogolo ka go rata ga monna?

Phetolo e re nnang! Putšhišo ye ke kwele borrawešu ba hlamula sešema sa tiragalō ba re ba kwele borakgolo ba bōna, ba eitše(sic) ge mohlaang ga ba le godimo ga Thaba-Leolo mo setetebeng sa Mohlake(Genokakop No.), mokgomana Makgata a tshorana godimo ga maswaka a bitšwago mabjwemara-maga; a lebêlêla le go theeletša sewo kgošana Lellelateng le Bapedi ba se logago go hlanōgêla tudu go bina noko.

Mokgwa le molaō wa Sepedi, ge monna a ka ekgêthêla mosadi yo mongwe bogolo, kantie le molaō wa tokologanō ka matiakathōka elego molaō wo latelago molaō le mokgwa wa kgati, ge mohlomong mosadi go le mabohlatse ge go se bjalo, lerantanō le pheranō yewo ke go timetša morwedi wa Mampuru. Eupja ga e le menono le tše dingwe, di ka fo jelwa ka lapeng leo(lewo), gomme mohlaang monna yo Tshwenyana e senya leswiêlō, mosadi yewo o tla epōnêla gore ga a na selo go yo morwa Mahlagaume.

Re di kwele ibile re di bone tša ge mosadi a be a forwa ke monna, a dirilwe makgōnatšohle, mohlaang wa lehu la monna eba kgobogo le dikwêrō tša masetlapelo; le tapišegō yewo e lego tihōkanohola mafelelong a gagwe. Mohlaa lehu dithoto ka moka di a hulwa ka lapaneng lewo, di išiwa ka lapeng le legolo; molaetšo o hlagišwa ke lehu. Ge mosadi le mogatša-agwe ba sa ja ba enwa, o ka fo re ge di bolêlwa mekgobeng, wa re ke metlaee goba mahufa a gobanego le ditsebafelelanō, kganthe ke ditherešo. O kwe ba re mo lesetšeng ka moswane di tlo mo phumaga(sic) tša bowêla go mong wa tšona.

Go bile bjang mohlaang wola wa lehu la Mašileagatiše 1943, ge setopo se rwalwa, gomme tšohle di putukwa le dithunya di išiwa ka lapeng la Manyaku(Leganabatho) mellotima; ebile mahlō a banna go kganyeletšwe sekhwameng sa tšhelētš.

Mahlatsa ya ba gobane mong o be a šetše a laetše gomme le ge tašlō ye e se ya phethwagatšwa, badiredi bawo a ba boletšego ka maina, monnagwe kgošana Phathudi a Mangana a Lepōō a e sobeletša bosetsēnēlenyōnyō le nnankhono ke seēma se rego: 'Bana ba kgwale ba ile le mphērō'. Baholo-fetšwa ba masometharo a dipōntō tša Seisimane goba masome tsheela a diranta ka Seburu, seēma sa tonakgolo Makwatanyane Sekhukhune Sekwati le mongwaledi Edward M.E. Motubatsi, efilo ba 'go ja monna ga se go mo fetša'; tše ke tša lefase ga go se sa felego.

2256

Kgaoganyō 869 (Serp VI)

A bagabo mosadi ba ka rata morwedi wa bona madulo a itšego?

Phetolo go ye putšhišo, le ge mēlēmēla ya dinaka tša dikgomo di tletše lešaka, ga e swane, ebile le ya dipudi ka šakeng ga e ke ibile e swana; mohlomong mmago mothepa o kwa bosana o re morwedi'ake ke seratwa. Mohlomong ba bangwe ba leloko dikgopolo tša bona le maahlō a bōna pheehli, ge e thogora dikokwane le thapalēgō ya ngwako gomme sephēthō sa wōna ke goo hlaatha(rutlulla), eupja thutlullo ye, e se ke ya rotoga ka pelašlō yewo Kopaopi a tlogo tšoša ditshitšitō(sic). Ge thutlanō ye ya hwetšwa gore monna yo o tlišeletše ka boyēna, goba ka kgolomolothō (go bopa) se, le batswadi ba mosadi yo a gagwe, sego(sic)

ka mokgwa le molaō wa tatšlanō go tthatlamanō ka dikgomo
ge go nyalwa; ga e be go swara lefššgō la pitša mollong
- ihoo.

Legato la mathōmō le mafšlšlō, thuto ya go beya
morwedi wa Seakge makokwana, monna yo bjalo ke phehli
ya lapa goba kgorwana ya gagwē; le barwaye ba ke ke
ba aga naye mohlang e le banna ba malapa a bona. Monna
a se ke a bjaala(bzaala) peu ya mphoka, mphoka ga o
bjaalwe ke basadi, gomme banna re tlo o hlagola; le ge
o ka mela bjang kgoši o tla o biletša lesolo la banna go
thomola(sic).

A tshēkō e ka leswa ge basekišani ba kwana?

Lebakatherešo e ka fo ba ge basekišani molato wa
bona o adilwe letlatsweng, ge e le melatwana ya dikgoro-
fase go ka se be le kgobatšo go basekišani. Kgōrōbanna
ya Marota ga e dumšlšlē motseta wa kgōrō efe le efe, go
bega molato wa dipeganō goba dipelaetšanō go yōna kantle
ga motseta ka noši le mosehlšlō wa gagwē ba kile ba
theetša gore a phapano ya mohuta woo e ka fihlišwa kgorong
ya Mankale a banna.

Ge basekišani go hwetšagetše gore dipeganō tša bona
e le dithakalampane, ge e ba ba tshentše kgōrō ka go
sekiša marētšē a matlaabō, gomme ebile le motseta wa bona
a se a ke a hlokola dipoledišanō, molato go tshekišanō
e ka lahlelwa sethobolong; gomme motseta a rutwe go

bušetša go tliša molato bjang. Ee! E ba gōna melato ya basekišani e yego e šaetše ke batseta cupja motseta le moganeledi kgorong ye, ba tlo swiela letlatswa e lego temosō ya botsetedi bja batho; ge sebakeng sa go namola goba go kgala. Molato wa bjako ke gapolabogoši fêla, goba se bonwago bohloa bjo bo sa tsebjwego; ga e le mašapana a mešmanō ya malapa a lena ga a lebana bešo se. Gomme go loma gōna ebile e lumile ka mosela, gomme go se nthapelang; phophotho ke ditšwaammele.

Lekgotla, bakōma goba kgoši ba ithutile bjang se e lego molaō?

Putšhišo ye, ke mogonyadikgole le kgauswi, tlhaologanyō ya se e lego molaō, ge re bowêla ra katakata ka santhagō, sa mathōmō ge bašimanyana ba sa le menyagana e tlasetlase, ga ba dumšlêlwe go dula sebešong sa mollo wa banna ka gore ngwana yo o sa swere tša sebjaana (childhood). Ka kudukudu se e bego se kgina go ruta masoganyana ka bjako tlhaologanyō le tsebō e tletšego ya diēma tša melaō, e be e le mokgwana wa kidišo wa bagologolo ge mašoboro a be a sa dule sebešomollo le ba bolotšego (circumcised). Bjalege, tlhaêlêlō ya tsebō ya melaō e nanankêla. Gomme e tlo re mohlaang ba feditše ka moka mekgwana ya dikōma (dark schools), e be gōna re rego ke banna gomme ba dule mmōgō le batala go ithuta diēma tše mabapi le dikahlolo.

Ke ka baka lewo ge lesoganyana le dula ka lapeng le basadi a fele a gōnōnwa go tshereanō, gomme bannabagolo

ba mo gapeletša go dula kgorong gomme bagwêra ba gagwê
 ba fele ba mo kwêra ge e le sedulalebasadi, setšhababanna.
 Ke gore o bonwa setlaêla, ke lešilo, ba re ngwana yo ga
 a hlamasega - ke gore ga se a bopega senna. Eupja le ge
 go le bjalo, tsebô ya se e lego molaô, ke mphô ya tlhâgô
 - go be go riatšô borrawešu, gomme go bonagala go le bjalo.

2259 Le rena re bone ka bawo re bego re dula le bona mo kgorongolo
 ya kgoši Sekhukhune wa bobedi gôna Mohlaletse (Paradys -
 Geluks Location).

Baaroši ba bantšhi go gapeletšwa maka, ba re tsebô
 ya tlhaologanyô ya mekgwa le melaô e rutwa dikomeng tša
 banna goba basadi. Polêlô e bjalo ke phôrô le kgoketšô
 ya go timetša bakganyogi ba kôma ya Bapedi 'bad teachings'
 koma; e ka be ka moka banna le masogana e le boramolaô ya
 dikahlolo tša mekgwa Sepedi.

Seêma se ga se aketše se rago: 'Mmolodi a hloka moditi
 molaô o tšeya ka tsêêbê'. Ge mkgôma, mkgômana goba kgoši
 le motho wa fêla, a kgaogana le go dula matlatsweng, o tlo
 tseba bjang mekgwa ya ditshepedišo tša melato - mmôgô le
 merêrô ya selete sa gabô?

Mošimane (bachelor)! Borakgolo ba re laile ba re se
 tlogelane le nôôka tša banna, o fele o pitsapitsa kgauswi
 le bona ba tlo go amuša tswêêlê la molaô, gomme mehleng e
 tlâgo ya bonna wa ba monnanna wa banna banneng ba kgonthe-
 nthe; re ba bone dithaka ge ba thinthaka ka dikekeng tša
 mabjaalwa ba fularetše tsebô.

Tlhathollo putšhišong ye, ke kgodu e tšwago lerôtsêng,
 kgapetše mmôgô le maaparaphetathâgabolo kwane, ke gore e
 swana le mphaka wa magale ka mešogofêla; ibile ke tlhomola

ya ntlhaapedi e hlaba kōbō le morolci(moruki) wa yōna ka gore Thamaga ya Mabjana e ganana le marumulane go dikgōrō tše dingwe; e hlahlathēla Marota Babinanoko fēla!

Segopotšo sa borrawešu go ditlogolwana Marota.

Kgaoganyō ye ke seribegetšo sa Thamaga ya Mabjana go tlogēla kgare ye ya molēšeta(lenti) meetseng, ka ngwaga wa 1918, ke kōpanē le mokgalabje moruti Nathaniel Kgotwane Magōhlō Phala motseng wa Mangaung(Bloemfontein, O.F.S.); ditshwanelong tša phuthēgō ya baruti pitlēpitlē ba African Methodist Episcopal Church in joint conference of the four provinces of South Africa. E be e le la mathōmō go kōpana le mokgalabje yo, eitše ga a mpōna a re nonodi ge re dumedišana ka mokgwa wa sedumedi sa bagologolo ba tumēlō ya boAbrahama. Mokgalabje Phala o tlogetše 'conference' e sa tsene a kganyelela gae(gaye) Mohlaletse gore Moyaletshuto o hweditšwe a begēla mohumagadi Thorometšane II ka gore e be e le lelokotlala la badumedi, leina la gagwē la kolobetšo ke Rehunlotšwe.

Efele ke therošo se Jehofa Modimo Ramatlaohle a se šupilego se ka se phonyokgiše ke thatō ya motho, ge ke le lerelong(sic) yaka kuwa Botlokwa motseng wa kgoši Mamokutupi Ramokgopa ka ngwaga wa 1920, borifi bo fihla go nna bo ngwadilwe gomme bo saenwē ke 'Paramount Chief Sekhukhune II'. Gomme bjona bo re 'Tlaa mono gae o bula thutō ya baana le go hlaahla setšhaba sa geno'. Phetolo ya re 'Nna ga ke etaole, ke laolwa ke Bišopo le kgorokgolo ya baruti le molaš

wa A.M.E. Discipline. Ka letšatši la masompedi a
 2261 December, 1920, sinote ya baruti e kgolo e kopanetše
 gape mo Bloemfontein, O.F.S., ka biletšwa ka khudu-
 thamageng ya Bišōpō William Ticumisha Vernover, ka
 hwetša go dutšwe mmōgō dikōnōkōnō tše:

- 1) The Right Reverend Bishop W.T. Vernover,
- 2) Reverend F.H. Gow - general supt.
- 3) " M.M. Mokone - superanumerary,
- 4) " Jame ? Tantsi - B.D.D.,
- 5) " John M.P. Lebala P.Elder.

Ka butšhišwa gore ā ka rata go ya Mohlaletse? Phetolo:
 Nna ke dira se molaō o ntaēlago sōna. Ke ge ba ntšha
 borifi bja tshaēnō ya kgošī Sekhukhune II gomme ba
 nneēla ka bo bala, ba re oreng? Ka re nna ke dira se
 molaō o ntaēlago sōna. Ke ge ba re re go kwele ariye
 ka phuthegong ya gago; kganthe ke gōna ga ba feditše,
 ke tlo romelwa Sekhukhuneland.

Ke gorogile mo motseng wa Marota - Mohlaletse ka
 kgwedi ya April, 30th, 1921, ka thōma go bula thutišo
 ya mosegare, ka thōma ka la 2nd kgwedi May, 1921, ka
 baana ba tshelalago(6).

Bjalege, ge e le dikatikati tše ntšhi ga di ribe-
 getšwe, boekemišetšo bja kgaoganyō ye, go ~~lebo~~gēla
 ditlogolwana tša Marota mohola wo borrawešu ba mphelego
 wōna gore ke direle Bapedi segopotšo sa bona ka ye
 Thamaga ya Mabjana palomasometharo(XXX). Le ge ba
 robetše borōkō ba ka se tsogego, ka mmele wa nama le
 madi le mašapo le mešifa, tsebō ya sewo Babinanoko ba
 kilego ba ba sōna, e tlo ba mohola ditiragalong(historics)
 mehleng e tlaago, ge mmolēlō wa leleme la Sepedi le sa

2262 bolêlwa mo Afrika-Borwa; ditaodišo ka moka go thōma ka ntowe go fihlela palo masomemamararō.

Ditaodišo tše, di ngwadilwe ka bolaodišetšwa tsêêbê le bopelotheri - mphō ya tsebōpoloko ya tlhāgō, mahlatse awo ke tsebego gore methaladi le ditlhāka di ka ngwadiwa ka sebopego sefe.

Pilwana le noopa ga di kgōnê go itiriša, nkabe ke re sebatamahlatse, ditlogolo ke bona ba tlogo šala ba re solo-le-hwetšwa ka mahlō, le le hweditšwego ka kgōtlê-lêlê le dihlong le mabothata le ditlhomphe ditapišegong tša mongwadi wa mohola woo ka baholani baa:

1) Moruti Nathaniel K. Phala - monna wa mphathō wa Makgola ā kgošana Kgaagudi Sekwati Thulare;

2) Mokgōmana Rampelane Maruwane M. Mabogwana - monna wa mphathō wa kgošana Mabowe Sekhukhune Sekwati - (mphathō ke Makgalwa);

3) Mokgōmana Tsêkê Morêwane Sekwati Thulare - monna wa mphathō wa Mankwê a kgošana Seraki Sekhukhune Sekwati;

4) Mokgōmana Mogase Motubatse Sekwati - monna wa mphathō wa Makgalwa ā kgošana Mabowe Sekhukhune Sekwati;

5) Mokgōmana Matiyê Mamatshiri Makgata - monna wa mphathō wa kgošana Kgaagudi Sekwati Thulare;

6) Mokgōmana Ngwanatsomane Sekwati Thulare - monna wa mphathō wa Makwa a kgoši Morwamotšhe II;

7) Mokgōmana Mapitimetšhe S.M. Makgati(sic) - monna wa mphathō wa Makwa a kgoši Morwamotšhe II - monna yo e be e le motegi le modiše wa dikgomo tše(sic) Sekhukhune ntowe, moraka o le mo Mabulane(Penge mine);

2263

8) Mokgōmana Kgobalale Sekhukhune Sekwati - monna wa mphathō wa Mankwe a kgošane(sic) Seraki Sekhukhune -

Bauba Kgobalale e be e le motegi modirong wa bophodiša mehleng Mmušo wa 'Union of South Africa', gape o kile ya ba moswaredi wa bogoši bja Marota ge Klein Sekhukhune II a sa tsēna sekolo sa dikgapêtle kuwa mošate wa Makgowa Pretoria; mehleng ya pušo ya 'President Stephanus Johannes Paul Kruger', mmušiši yo bolo wa mmušo wa Republican I of Zuid Afrika;

9) Mokgōmana Mokgōma Sekhukhune Sekwati - monna wa mphathō wa Matuba a Lepōō a kgoši Sekhukhune wa bobedi;

10) Mokgōmana Mafēšēšē Thibane Mafiri Phakane - monna wa mphathō wa Madiša a kgošana Mahlagaume Sekwati Thulare;

11) Mokgōmana Mafelegetše Mogoba - monna wa mphathō wa Mankwē a kgošana Seraki Sekhukhune Sekwati - mokgomana yo leina la gagwe la metlaee ke Mākōbatšatši.

12) Mokgōmana Morēwane Mojaludi Phethedi - monna wa mphathō wa Mankwē a kgošana Seraki Sekhukhune Sekwati;

13) Mokgōmana Bodibeng Mabogwana - monna wa mphathō wa Mankwē a kgošana Seraki Sekhukhune Sekwati - mokgomana yo e be e le motsibi wa dihlaa tša ngwaga le bohlokomedi(sic) ya(sic) matšatši a kgwedi; mogakolodi e mogolo go hanna le basadi leagong la Marota a Mohlaletse (1894-1955).

2264

14) Mokgōmana Mašupje(Manpōkōrō/goat ears) Phala - monna wa mphatho wa Manala a kgošana Mampuru Sekwati Thulare. Mokgomana yo e be e le wa pelo ye bogale: eitše ka mphereferefere(sic) wa Maune le Mokatela, ge mokgomana Ntshwane Magōhlō Phala, mohlaang mmago Bapedi a utamile, e be e le yēna moletamonyakō a thibile a re Komasasa(sic) Abel Erasmense a tlēē a ntaboge go tlo senyēga - 1893.

15) Mokgōmana Ntshwane Mogohlo Phala e be e le monna wa mphathō wa Makwa a Morwamotšhe wa bobedi; e le yo mongwe wa bagale ba motse wa Mafota ibile(sic) le ntwā ya

Tsolameetse go tšwaa yêna ka ngwaga wa 1856.

16) Mokgômana Sekgothe Motubatse Sekwati — monna wa mphathô wa Makwa a Morwamotšhe wa bobedi. E be e le yo mongwe wa bathekgi ba motse wa Marota; e le mmotegi go mmagoBapedi (Thorometšane II) mohlapanedi wa kgonthenthe. Tatagwê Motubatse 'Selêgê' Sekwati Thulare ke yo mongwe a go rôbala kuwa Khwedibeng (Hamanskraal — exile) ka baka la (go) êmêla therešo gore bogošî ka mokgwa le molaô wa Sepedi ga bo swarêlwê gabedi, aowā! Ke ge Komosasa morêna Abel Erasmense a mo rêêla leina le la Selêgê, a ba a rêêla mokgômana Mašupje la Manpôkôrô ba re ke gore tsêêbê tša pudi goba tsêêbê-di-kgang.

Ke mang yo a nalego tókêlô ya go bitša pitšo goba lekgôtla?

Mokgwa le molaô wa Marota, Bapedi ba setšhaba sa Thulare, re lailwe ke borrawešu gore motse wa Babinanoko ga o na kgošipedi.

Pitšo efe le efe, yewo e ka bitšwago leagong la Marota goba seleteng, e diragatšwa ka laêlô(sic) a matla a thatô ya kgošî, le ge kgošî e se mokobedi wa tša difata, ka moka merêrô le mabothata afe le afe awo a ka kgobokanyago makgôtla, a kgobokana ka laêlô ya mong wa setšhaba sa Thulare.

Bakgôma le bakgômana le tonakgolo, ka moka ga ba fiwa tókêlô(sic) ya go bitša pitšo ya setšhaba kantie le tsebô le kwešišo ya kgošî. taba efe le efe, yewo e ka lokelago go neêlwa baagi ba motse, e swanetšwe go phatlalatšwa ka

taêlô a(sic) matla a mmušî wa setšhaba.

Molaô wa bakgôma le bakgômana ba dikgôrô o ke ke wa ferehla(interferes) goba go leka go nyanyolla matla a bogošî, batsetedi ka moka ba ka rarolla mathatana a dikgôrwana tša bôna, eupja, ga ba na tókêlô ya go kgwatha goba go šikinya setšhaba kante le tsebô ya monglešaku.

2266 Tonakgolo: Mokgethiwa goba mmeiwa yo, le ge a tiišeditšwe ke bakgôma le bakgômana le boradikgôrô, a ke ke a kgobokanya pitšô kante le tsebô ya kgošî gore a kgobokanô ya mohuta goba mohutana o bjalo ke wa eng. Bjalege, ge go ka hwetšagala gore kgošî ga e na tsebô ka kôpanêlô e bjalo, le ge mohlomongwe ka dipelaêlô tša ntonakgolo kgahlanô le kgošî, pelaêlô e ka swanago le yeo(yewo) e tlo be e diregile ka mpogošung.

Mokgwa wa Marota ge ntonakgolo e belaetšana le kgošî go na le ditšela tše ntšhi go laetšwa diphošagatšô tša gagwê:

1) Ge kgošî e aroga mekgwa goba ditaolô tša bogošî, maboomo, boitshwarô, mašapa goba go diriša letsogo bathong le mekgwa e mengwe go swana le botagwa goba go kgalemêla kgôrôbanna goba badirišî kante ga mekgwa ye sa lebanego; ke molaô le tshwanêlô go biletšwa thopeng go sôlwa ke bengkgôrô.

2) Thopa efe le efe, ye e lego mabapi le bjaanabjakgošî goba mokgôma goba mokgômana, e swanetše go kôpanêlwa khudu-thamaga, ge mang le mang a belaêla gôna go se kgodišegông(sic) ya gagwê go tšweletšwe go kgôrôbanna e be phatlalatša.

3) Tonakgolo le ge e neilwe ditokêlô ka moka tša kgôrô, ge kgošî e etile a ka swara kôpanô ya baeletšî(baeletšhi) ba motse ka morêrô ofe le ofe, o kgwathago leagô la Babinanoko,

1043

K34) 120

42*

2266 go fihlêla mongmotse a gôrôga.

4) Molaô wa Marota, woo laolago kgoši le ge e le moswaredi wa bogôši e fo ba molaô wo otee, gomme ga o tabogiwa, ba re ke tlhakô ya pele mo e gatilego, ya morago le yôna e gata ntshe.

5) Mohlomongwe dikidillo di ka ba gôna, eupja ga e le melaô ya pušo le ya ditshôlô le dikahlolo, ga di fetogetogê, ge borrawešu ba re laodišetša , ba be ba re ga e sale go tloga gaye Mogokgomeng Tubatse.

— KE MAFÊLÊLÔ a THAMAGA ya MABJANA —

END 31043